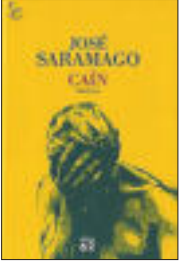

LA REBOTIGA

Reinventant Caïn

Una novel·la amb dos protagonistes, Caïn i Déu. José Saramago reinterpretava amb humor i irreverència una de les històries més conegudes i repetides al llarg dels segles: el primer assassinat de la humanitat. El Nobel portuguès s'hi qüestiona temes com la divinitat i el conjunt de normes i preceptes que s'estableixen al seu voltant, considerats tabú per moltes civilitzacions. **Caïn**. José Saramago. Edicions 62. 142 pàgines. 18,50 euros.

50 anys d'Astèrix

Entre els actes que celebren el mig segle d'Astèrix i Obèlix, els gals universals creats per Goscinny i Uderzo, hi ha la publicació d'aquest àlbum format per històries curtes que s'han anat quedant, la majoria, inèdites al llarg d'aquests anys. Ara, Uderzo ha intentat d'unificar-les en una única història: l'aniversari d'aquests personatges i els regals que van rebent dels habitants del poblet. **L'aniversari d'Astèrix i Obèlix: el llibre d'or**. R. Goscinny i A. Uderzo. Salvat. 53 pàgines. 12 euros.

La llibertat és en un mas

Pres en un camp de concentració francès durant l'ocupació nazi, en Vinyals no cap en si d'alegria en veure que li permeten treballar en un mas de la comarca. Content de recuperar una certa llibertat, es dirigeix al mas de les germanes Josette i Lluïsa. Aviat s'adona que no és com s'havia imaginat, ja que esdevé l'objecte de desig de les dues germanes i s'acaba trobant enmig d'una disputa ferotge en un clima d'extremada sensualitat. **Les folles del mas**. Ferran Canyameres. Ensiola editorial. 122 pàgines. 15 euros.

Lletres

JORDI COCA Escriptor

“Christa Lem feia de pont entre Bocaccio i el Raval”

JACINTO ANTÓN

Novel·la fosca i sensual sobre una època irrepetible, dels primers setanta fins a l'inici de la transició, sobre uns ambients inoblidables, els de la nit barcelonina, i sobre una figura rutilant, l'estriper Christa Leem, transmutada aquí en la genial i inaprensible Carla, **La nit de les papallones** (Edicions 62) es llegeix amb fascinació i melancolia. Apareixen en les seves pàgines indrets i persones que componen una veritable geografia del record i un *who's who* d'aquells anys predemocràtics tan plens d'esperances i anhel de llibertat. L'autor, Jordi Coca (Barcelona, 1947), ha volgut fer un retrat d'aquell món, centrat en el *music-hall*. “No sóc nostàlgic”, afirma sorprenentment.

Pregunta. L'optalidon, el carrer Conde del Asalto, la Bodega Bohemia, les *heces en melena*, Camus, la coca tallada amb cavall... Quant temps ha passat.

Resposta. Sí.

P. El Drugstore de passeig de Gràcia...

R. Déu n'hi do si hi havia robat llibres.

P. Jo tot Herman Hesse.

R. La imatge d'una jove amb ulleres fosques de matinada a la barra del Drugstore és una icona de l'època.

P. Com se li va ocórrer escriure **La nit de les papallones**?

R. A mitjans dels 70, amb Joan Castells i Joan Fontcuberta, volíem fer un llibre que documentés el que havia estat El Molino. Ens vam passar un any anant-hi dues vegades la setmana. Era l'època en què hi treballava Christa, a qui ja havia vist abans a Barcelona de Noche. Em va quedar latent la idea d'escriure alguna cosa. Més tard, fa uns deu anys, la Rosa Regàs em va demanar que escrigués una història per a un llibre col·lectiu sobre Barcelona i vaig escriure *lo del Molino*, i vaig pensar que faria una novel·la; i després, un dia, se'm va ajuntar tot, i així ha anat.

P. L'ha centrat en Christa Lem.

R. Vaig pensar en aquella espècie de musa, de deessa de l'època d'abans de la transició, i en com, vital i vulnerable, va ser víctima

d'ella mateixa i de l'ambient.

P. És un de la legió d'admiradors de Christa?

R. En realitat no, no ho vaig ser mai; m'interessa l'època i personatges com Brossa, però ella no especialment, no per ella mateixa. No crec que fos tan important. Tot i que a la novel·la hi ha un homenatge. Hi ha un punt dolorós en la meua relació amb ella i és que no vaig saber que s'havia mort fins al cap d'uns mesos.

P. Quin creu que era el seu secret? Descriu molt bé la fascinació que provocava amb els seus stripteases.

R. Era un animal escènic, sens dubte, però l'èxit que tenia s'ha d'entendre per contrast amb el que es feia llavors. Era una cosa completament diferent.

“A ‘La nit de les papallones’, Christa és símbol d'un moment efímer”

“A la novel·la hi ha molts personatges reals: Brossa, Ocaña, Joan Estrada”

P. I el tanga era una peça molt inusual, que curiós.

R. Cert.

P. Per què aquesta mena de biografia de ficció, amb Christa convertida en la Carla? Recordava una mica altres novel·les-biografies d'actrius, *Blonde*, de Joyce Carol Oates sobre Marilyn o *Ingrid Caven*, de Jean Jacques Schuhl.

R. No és un *biopic*, Christa Lem és una excusa per parlar d'un moment i d'un fenomen, i de com totes les il·lusions pures d'aquella època d'abans de la transició van ser sacrificades i la transició va ser el que va ser. El títol ho diu **La nit de les papallones**, les papallones que volen un instant únic de resplendor. Com elles, Christa és el símbol d'aquell temps fugaç

d'il·lusions efímeres, un temps caòtic, molt embrollat però ple d'esperança.

P. Christa-Carla li permet d'anar de baix a dalt en la societat barcelonina, abraçar-la tota.

R. Fa de pont entre la Barcelona perfumada del Bocaccio i la del Raval. Curiosament, és la primera, l'alta, la que la destrueix.

P. Vostè parla d'Ocaña, de l'Arte Povera, del Lord Black; també hi havien Les Troubadours, *Flowers*, el teatre independent, l'amor flexible... Quina època tan fantàstica.

R. Hi havia la possibilitat d'un món radicalment nou. I no ho va ser. El que va sorgir va ser molt semblant al món vell.

P. Quines diferències hi ha entre la Carla de la novel·la i la Christa Leem real?

R. Vaig inventar la Carla perquè no volia estar obligat per la figura real de Christa. Em feia nosa haver de ser fidel. La diferència essencial és que Christa no va tenir mai aquella deriva cap a la part fosca que caracteritzava la Carla. Això de dormir pel carrer o tendir a la prostitució. L'epísodi del seu ingrés al Patriarca és inventat.

P. Quant hi ha d'autobiogràfic en el personatge del narrador, el periodista que descobreix l'estriper?

R. Res. No ens assemblem. És un mal tipus, miserable i cada cop més despreciable.

P. Vaja, doncs sembla tenir una fixació gairebé romàntica amb la protagonista.

R. No, de romàntic res. Hi ha aquella escena en què s'aprofita d'ella quan està borratxa... i després l'oblida completament durant tants anys. Es vanaglorieja d'haver-la llançat ell amb els seus articles però mai no l'ha controlat.

P. És curiós que el narrador escriu en català, donat que prové de la premsa del Movimiento.

R. Això mostra una deriva en ell, interessada potser.

P. Quina sorpresa trobar-se Joan Estrada de personatge a la seva novel·la.

R. La idea era fer-la molt realista, amb noms autèntics, com Estrada, la Señora Fernanda del Molino, Brossa

Art, vida i reconstrucció d'una època

LLUÍS MUNTADA

La nit de les papallones

Jordi Coca

Edicions 62

205 pàgines. 19,50 euros

La prolífica trajectòria literària de Jordi Coca (Barcelona, 1947) revela l'obra d'un escriptor amant a aplicar contrapunts en les seves pròpies línies temàtiques i expressives. Depurada fins a l'extrem, la narrativa d'aquest autor presenta importants punts d'inflexió. I sobretot a partir de *Mal de lluna* (1988), segella una aposta per la transparència. La literatura de Coca ha assolit la virtut de la claredat. Tota piròtècnica retòrica hi és sacrificada en benefici d'un estil fluid i natural, que, comparable al cas d'Augusto Monterroso, transmet la falsa aparença de fàcil factura creativa. Des de *Lena* (2002) Coca ratifica un vast domini dels re-

corsos expressius que exigeix la novel·la, consolidant-se —al costat de Jaume Cabré, Julià de Jòdar i Emili Teixidor— com un dels actuals mestres catalans en aquest gènere.

A *La nit de les papallones* —obra guanyadora del Premi Sant Joan 2009— es reiteren dues de les línies de força predilectes de la novel·lística d'aquest autor: l'exploració del món contemporani i l'exposició d'una condició humana sempre sotmesa al moviment pendular entre instints i convenció social. Si a *Els Lluïsos* (1971) s'abordava la Barcelona dels anys 50, a *La dona del ball* (2007) els últims dies de la República i a *Sota la pols* (2001) una crònica de la postguerra, ara, a *La nit de les papallones*, resseguint les passes d'una estriper, l'autor cobreix un altre bloc temporal tot endinsant-se en el món del *music-hall* de la

Barcelona de finals dels 60 fins a les darreries dels 70, una època molt capitalitzada literàriament per la *gauche divine*. Si a *Sorres blanques* (2006), a *Lena*, i a *Les coses febles* (1983) i a *Cara d'àngel* (2004) s'examinava el difícil equilibri d'uns protagonistes que confrontaven els seus desitjos idealitzats amb la realitat prosaica que els envoltava, a *La nit de les papallones* també es recreen aquests punts nodals. Però intensificant-ne el vitalisme que procuren els avatars tumultuosos de la vida d'una artista que es debat entre l'imperatiu vehemènt dels sentits i la brida de la sensatesa que li intenten imposar els que l'estimen.

La nit de les papallones relata la vida de Carla, una estriper fictícia inspirada en la figura real de Christa Leem, la cèlebre artista que a finals dels setanta es va convertir en musa de la intel·lectualitat d'es-

querres i del poeta Joan Brossa. Amb ressonàncies d'*El professor Unrat*, de Heinrich Mann —obra popularitzada pel film *L'àngel blau*, de Sternberg—, la novel·la s'organitza a partir de la veu en primera persona d'un periodista que treballa en un diari del Movimiento i que després de descobrir una fotografia de Carla a la secció de necrològiques, reconstrueix la vida d'aquesta dona, de qui havia estat encaterinat i a qui no havia vist al llarg dels darrers vint-i-vuit anys. Prodigant l'efecte d'un temps cristal·litzat i combinant els testimonis de la gent més propera a Carla, la novel·la no només és un fris que exposa les marques d'una època (bohèmia, dits tacats de nicotina, teatre de *variétés*, porros, heroïna, coca, gintònics, Bocaccio, Lord Black, comunes anarquistes, grisor franquista preludiant la grisor de la Transició...), sinó que

també és la reflexió corprenedora al voltant d'un impuls artístic nascut de la soledat radical i la desemparança d'una dona que sobre les bases feblíssimes de la seva vida íntima alça una estètica poderosa.

En alguns moments el lector pot sentir que la història es dilata massa, que s'abusa de la delicada tècnica de l'èfrasi, i que per fer emergir el ric fons existencial de la novel·la no calia exposar tota la minuciosa logística de El Molino. Però aquestes percepcions queden compensades per la saviesa narrativa. *La nit de les papallones* concitarà el gaudi del lector que sap aturar-se en els meandres de les paraules, en l'art de la composició i en els sentits subtils d'una obra polièdrica. Un narrador que es va desvelant a partir del que ell relata sobre els altres, la renúncia a l'amor passional en favor de l'auto-protecció, una crítica finíssima a l'avantguardisme i a l'establishment polític de l'època, i la revelació d'un art fet de carnalitat —gens sotmès a la fatuïtat de l'intel·lectualisme—, converteixen aquesta novel·la en una assonada mesura vital i literària.